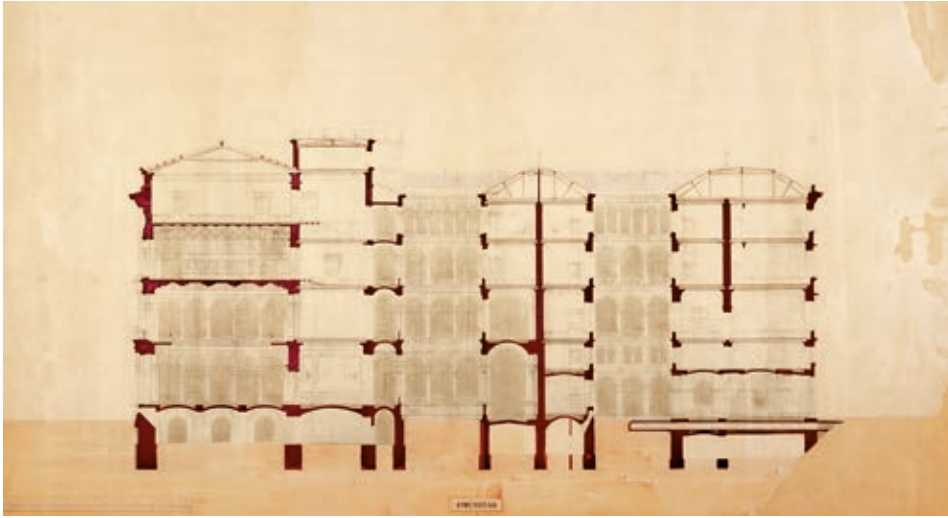

MOTIO 31 Ybl Miklós: Az Akadémia palotájának észak–déli hosszmet szete kelet felől felvéve, 1861
Ceruza, akvarell, papír, 695 × 1138 mm
Budapest Főváros Levéltára, XV.17.f.331.b. Ybl Miklós tervei 32/8

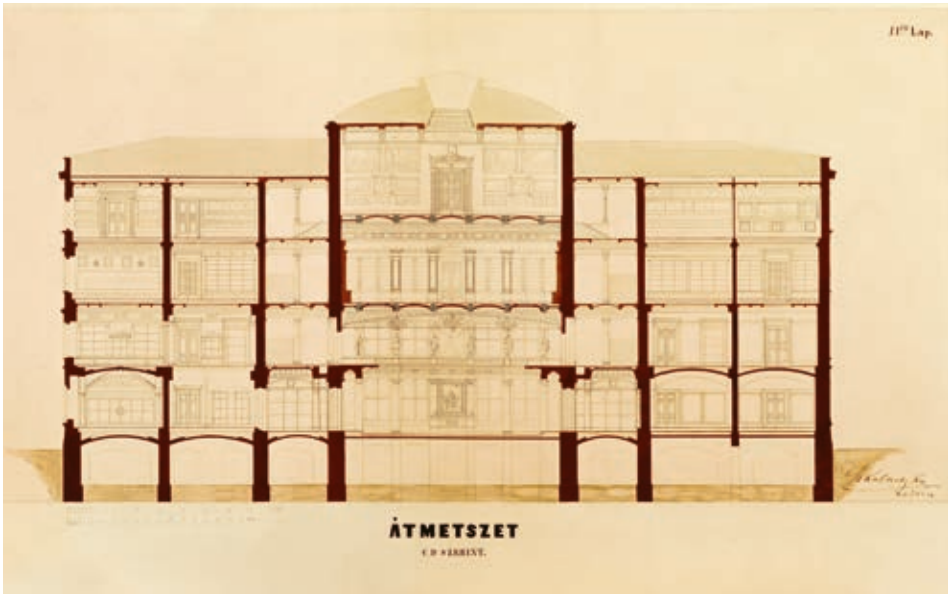
A keresztmetszeti terv szerint Ybl meglehetősen kevés területet hagyott volna beépítetlenül: az udvarok meglepően kicsik és szűkek. A két udvart viszont mind a négy szinten nyitott, árkádos folyosó övezi. A két háromkarú fölépcső a díszterem előcsarnoka mellett szimmetrikusan keletre és nyugatra helyezkedik el. A díszterem a földszint és az első emelet magasságában kapott helyet csakúgy, mint Henszlmann tervein. Az első emelet magasságában húzódó díszterem karzatait a keleti és nyugati oldalakon oszlopok, míg az északon és a délin konzolok tartják. A rizalit második emeletén elhelyezett könyvtárterem vasszerkezetű födémeket kapott volna, ezért a harmadik emeleti képtár padlószintjét meg kellett volna emelni.

U. B.

MOTIO 32 Szkalnitszky Antal: Az Akadémia palotája déli (főhomlokzati) szárnyának kelet–nyugati keresztmetszete dél felől felvéve, 1861
Tus, tempera, akvarell, papír, 451 × 871 mm, karton, 710 × 1120 mm
Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Tervtár, ltsz. 58392

A tervlapon a főhomlokzat mögötti belső terek oldalfalainak tagolását és plasztikai díszét is láthatjuk – majdnem olyan részleteséssel, mint Henszlmann Imre, Frey Lajos és Gerster Károly a középrizalit keresztmetszetét (is) mutató tervén. Az összkép a belső terekben a geometrikus egységre való törekvés ellenére is kissé zsúfolt hatást kelt. A helyiségek – akárcsak az épület külsejének – díszítését a berlini akadémikus (főleg hellenisztikus plasztikai elemeket használó) késő klasszicizmus szellemében tervezte meg Szkalnitszky. Szembetűnő a terven a képtár rizalit mögötti nagytermének tágassága és magassága, a terem ugyanakkor nem „nyomja össze” az alatta elhelyezkedő könyvtárteret. A pályázatra benyújtott tervek közül Szkalnitszkyénál a legkiegyensúlyozottabbak azok az arányok, amelyek a dísztermet, a könyvtárat és a képtárat valódi egységként mutatják. Figyelemre méltó a rizalit tengelyében az a kürtőszerű nyílás, amelyen keresztül a fény a képtár nagytermébe áramolhatott.

U. B.

Mint már volt róla szó, a Szkalnitszky Antal által készített alaprajzi elrendezés annyiban tér el a többiekétől, hogy a központi rizalittömbbe szervezett nagy termek, így a díszterem, a könyvtár és a képtár hossz tengelye észak–déli irányú, és a képtár kizárólag felső, természetes megvilágítást kapott. A terv a harmadik emeleten meglehetősen tagoltan, szinte labirintusszerűen egy nagyobb és egy kisebb, valamint öt kis termet szánt a festmények elhelyezésére, és ezekhez különféle folyosókon és átjárókon keresztül további hat kis, a metszet- és rajzgújtéményt magába foglaló terem csatlakozott volna.

„A könyvtár minden helyiségei felett a képcsarnok van elhelyeztetve, melynek fő nagyterme a könyvtár kisterme, pedig nyilvános olvasóterem felett van, a többi termek szinte az alsókkal megfelelőleg egymással kapcsolatba hozva. A képcsarnoknál annyira célszerű és kíváncsatos felső világítást az épület külsejének nagyszerűsítésével egyeztetve, a nagy képcsarnoknak, valamint a kisebbnek is felső világítást adott, mely által a homlokzat tömeges díszítésével annak nagyszerűségét a kellemes felső világítás által a képcsarnok célszerűségét igyekezett emelni.”¹

Ezért a terveket Simonyi Antallal (1821–1892) lefényképeztette, hogy lapja, a *Vasárnapi Ujság* (valamint Ráth Mór [1829–1903]) kiadásában 1861 karácsonyára megjelentesse. A Stüler „elfogadott” (még sokat változó) tervén kívül Henszlmann, Ferstel, Szkalnitszky és Klenze pályázatát is felvonultató, díszes kiállítású „nagy fényképészeti műlap” azonban csak 1862 januárjában látott napvilágot, darabonként 2 forintért; a befolyt összegeket – a hirdetések szerint – az építésre fordították.

Az 1862. március idusán benyújtott elszámolás azonban jelzi, hogy a kiadással elsősorban a fényképész és/vagy a szerkesztőség járt jól. A megjelentetett száz műlapból 98 kelt el; a költségek pedig 162 forintra rúgtak (ebből a fényképészé 150 forint volt). Így mindösszesen 34 forintnyi nyereség folyt be a házépítési pénztárba; a megmaradt két lapot a pénztári, illetve a titoknoki irodában függesztették ki.¹ Jelenleg nem ismert példány a kiadványból. Az eladások lefutásával maguk a fametszetes, többé-kevésbé kommentált illusztrációk is megjelenhettek a lapban, immáron valóban egy széles publikum számára.

1 MTA KIK KRKGy, K 1273/3a–68/1862.

B. É.